

Orașul Năsăud în anul 1869 (Contribuții de demografie istorică*)

Ioan Bolovan

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj Napoca

Adrian Onofreiu

Arhivele Naționale, Serviciul Județean Bistrița-Năsăud

Viorel Rus

Colegiul Grigore Moisil Bistrița

În anul 1867 s-a inaugurat sistemul dualist de conducere al monarhiei, Transilvania pierzându-și autonomia, fiind inclusă în Transleithania, zonă a dublei monarhii condusă de Budapesta, în care, politicește, era dominantă națiunea maghiară. Una dintre prioritățile guvernanților a fost aceea de a organiza rapid o instituție modernă și eficientă care să se ocupe de colectarea și prelucrarea datelor statistice. Astfel a luat naștere în anul 1867 Oficiul Central Regal Maghiar de Statistică, sub atenta îndrumare a lui Keleti Károly, întemeietorul și apoi, directorul acestei importante instituții¹.

La scurt timp de la realizarea dualismului, autoritățile maghiare au dorit să inventarizeze întreg potențialul uman și material din teritoriile pe care le controlau. Pe baza Legii III din 1869, începând cu data de 3 ianuarie 1870, s-a inițiat recensământul populației, fără a se preciza concret perioada-limită de colectare a datelor, iar informațiile colectate urmau să reprezinte situația existentă la 31 decembrie 1869. De aceea, pledăm pentru catalogarea acestei recenzări a populației drept recensământul din anul 1869.

---

* În acest articol valorificăm o parte din materialul inedit al recensământului din 1869 referitor la Năsăud, publicat de noi în lucrarea Ioan Bolovan, Adrian Onofreiu, Viorel Rus, *Familiiile din Năsăud în anul 1869. Contribuții de demografie istorică*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2010, 484 pag.

¹ Csahók István, Gyulai Ferenc, *Az Önálló Magyar Hivatalos Statisztikai Szolgálat Kronológiája. I. kötet (1867–1948)*, Budapest, 1994, p. 3.

Lucrările efective de conscriere trebuiau să dureze două săptămâni, dar pe alocuri lucrurile s-au tergiversat, strecurându-se și unele erori la gruparea pe vârstă și profesii a locuitorilor, prelucrarea primară la nivelul unităților administrative mari prelungindu-se până în anul 1871. Datele finale ale recensământului din anul 1869 au fost publicate în epocă doar pentru unitățile administrative mari: comitate, scaune, districte, orașe libere regești, iar volumul tipărit în 1871 oferă informații doar despre structura confesională și profesională a populației². Totuși, informații referitoare la compoziția etnică a Transilvaniei în anul 1869 se pot găsi în cuprinsul volumului din 1893 al publicației *Magyar Statisztikai Közlemenyek. Új folyam*, ce prezintă datele recensământului din 1890 și care conține sintetic situația etnică de la 1869. În ultimii ani a fost publicat la Budapesta un volum care prezintă datele recensământului din 1869, însă pe structura comitatelor existente în Ungaria după reorganizarea administrativă din 1876³. După acest volum, colectivul coordonat de profesorul Traian Rotariu a transpus în limba română, la nivel de localități, pe structura administrativă actuală a României, toate informațiile recensământului din 1869⁴.

Să trecem în continuare la analiza caracteristicilor demografice ale datelor recensământului din 1869, referitoare la orașul Năsăud, conform informațiilor furnizate de prelucrarea manuscrisului pe care l-am avut la dispoziție. Așa cum rezultă din document, au fost înregistrate în 1869 la Năsăud un număr de 510 familii, totalizând 2445 locuitori⁵.

Comparativ cu anul 1857, când populația orașului fusese de numai 1780 de locuitori, observăm o creștere semnificativă în acești 13 ani, respectiv de 37,3%, semn al unui dinamism accentuat în ceea ce privește ritmul de creștere al populației. Față de sporul general al populației urbane din Transilvania între 1857–1869 de numai 14,6%, evoluția demografică a Năsăudului a fost una cu adevărat spectaculoasă, devansând trendul existent la nivelul provinciei⁶. Chiar dacă scădem din numărul total de locuitori pe cei 229 elevi din district și din restul provinciei aflați

---

² *A Magyar Korona országaiban az 1870. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei a hasznos házi állatok kimutatásával együtt*, Pest, 1871.

³ *Az 1869. évi népszámlálás vallási adatai, összeállította Sebök László*, Budapest, 2005.

⁴ *Recensământul din 1869. Transilvania*, coord. Traian Rotariu, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008.

⁵ În sursele publicate recent la Budapesta și la Cluj-Napoca (*Az 1869. évi népszámlálás vallási adatai*, összeállította Sebök László, Budapest, 2005 și *Recensământul din 1869. Transilvania*, coord. Traian Rotariu, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008), sunt prezentate alte date: 777 familii și un total de 2 447 locuitori.

⁶ Ioan Bolovan, *Transilvania între Revoluția de la 1848 și Unirea din 1918. Contribuții demografice*, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2000, p. 80.

la studii la gimnaziul din localitate, tot rămân circa 2200 de oameni, iar creșterea procentuală a Năsăudului în intervalul cronologic analizat s-ar situa pe la 25%. Ce anume a contribuit la un atare spor, la o dinamică atât de consistentă? Evident, răspunsul nu poate fi decât unul singur: orașul a trecut treptat de la statutul unei foste reședințe de regiment grăniceresc la cel de așezare semiurbană, cu caracteristici socio-economice specifice perioadei de tranziție spre o societate bazată pe relațiile proprii economiei de piață.

Dacă operăm un calcul empiric, împărțind numărul de locuitori stabili ai orașului la numărul de familii, rezultă în medie circa 4,3 membri pe familie. Desigur, o atare mărime a familiei este infirmată uneori de realitatea consemnată pentru fiecare casă din Năsăud, însă se poate lesne constata că există foarte multe familii compuse din tată, mamă și 1–3 copii, uneori mai figurând în casă și câte un/o bunic(ă). Dincolo de simplificările inerente, putem sesiza din materialul recensământului mărimea reală a familiilor din Năsăud la 1869. Din punctul de vedere al repartiției pe sexe a populației totale, remarcăm existența a 1371 bărbați (56,1%) și 1074 femei (43,9%)⁷. Desigur, facem apel din nou la prezența în oraș la studii a celor 229 de elevi, dintre care doar 9 erau fete, însă tot rămân mai mulți bărbați decât femei, ceea ce reprezintă o premieră, după multe decenii având loc o inversare a ponderii celor două sexe. Pe durata existenței regimentului grăniceresc năsăudean, bărbații au fost într-o ușoară inferioritate numerică și procentuală, aspect explicabil prin pierderile suferite pe câmpurile de luptă din Europa, unde au participat românii năsăudeni în cadrul armatelor austriece. După desființarea regimentului de graniță și schimbarea profilului socio-economic al Năsăudului, spre oraș s-au îndreptat de regulă bărbați în căutarea unor locuri de muncă, date fiind oportunitățile pe care le oferea un oraș ce a devenit sediul administrativ al districtului.

În legătură cu structura pe grupe de vârstă a locuitorilor din Năsăud la 1869, ca un element de spectaculozitate prezentăm cazul unui fost grănicer pe nume Iosif Bobu, născut în 1785, care locuia la casa numărul 442, alături de noră și nepot, ceea ce denotă o longevitate mai puțin obișnuită pentru grănicerii care s-au aflat în numeroase campanii militare prin toată Europa. În privința repartizării populației orașului pe stare civilă, observăm că ponderea cea mai mare o dețin cei necăsătoriți (1472 – 60,2%), apoi cei căsătoriți (850 – 34,76%), văduvi (119 – 4,86%) și în sfârșit divorțații (4 – 0,16%). Frapează faptul că în Năsăud avem o așa pondere mare a necăsătoriților, în vreme ce la nivelul Transilvaniei această categorie de populație reprezenta doar 52%⁸. O atare situație este rezultatul atât al unei natali-

⁷ În sursele publicate la Budapesta și la Cluj-Napoca sunt alte date: 1390 bărbați și 1057 femei.

⁸ Ioan Bolovan, *Transilvania între Revoluția de la 1848 și Unirea din 1918...*, p. 177.

tăți viguroase, cât și al prezenței tinerilor din district și din restul provinciei aflați la studii la școlile din oraș.

Din păcate, nu putem să reconstituim exact compoziția etnică a Năsăudului la 1869, fiindcă recensământul a reținut doar confesiunea locuitorilor, însă o aproximație a structurii pe etnii se poate opera prin extrapolarea confesiunilor specifice românilor, maghiarilor, germanilor și evreilor. Din manuscrisul prelucrat rezultă că la finele anului 1869 trăiau în Năsăud 1941 greco-catolici, 213 mozaici, 167 romano-catolici, 71 evanghelici, 30 reformați și 23 ortodocși⁹. Ca pondere, evident, greco-catolicii dețineau primatul cu 79,4%, în creștere vizibilă față de anul 1857 când reprezentau doar 76,2%. De asemenea, la 1869 au fost înregistrați și 23 de ortodocși, ceea ce însemna un procent modest de aproape 1%. Cumulând însă procentele pentru cele două confesiuni specifice românilor din zonă, rezultă că românii din satele năsădene au oferit în primul rând suportul pentru creșterea mai spectaculoasă a orașului, comparativ cu populația urbană a Transilvaniei. Acest lucru a fost firesc în condițiile în care importanța administrativă, economică și culturală a Năsăudului a fost cu totul alta la 1869 față de 1857! Ori, cum hinterlandul Năsăudului era unul zdrobitor românesc, a fost normal ca o bună parte din creșterea demografică consistentă a orașului între 1857–1869 să fie rezultatul imigrării populației românești din împrejurimi. Mozaicii reprezentau în Năsăud la 1869 doar 8,7%, în vizibilă scădere față de 1857, când erau circa 13%! La fel s-a întâmplat și în cazul romano-catolicilor care la 1869 mai reprezentau doar 6,8%, în ușor declin față de 1857 când dețineau o pondere de 8,2%. Evanghelicii, de regulă sași, reprezentau 2,9% în Năsăudul anului 1869, în creștere față de anul 1857, când dețineau o pondere de 1,3%, iar reformații, de obicei maghiari, au înregistrat o ușoară creștere de la 0,6% în 1857, la 0,9% în 1869.

La fel ca în alte zone europene sau din Transilvania, creșterea substanțială a populației urbane a Năsăudului a fost, așadar, rezultatul imigrației surplusului de populație rurală românească, mai cu seamă din district. În general în epoca modernă, în cadrul mai larg al fenomenului mobilității sociale, migrația internă a precedat emigrarea externă. Presiunea demografică, în primul rând, care a condus la înmulțirea numărului celor fără pământ sau cu pământ puțin, i-a determinat pe mulți tineri să se îndrepte, înainte de toate, spre orașe.

Mobilitatea socială, o componentă esențială a regimului demografic în epoca modernă, a fost influențată în Transilvania după 1850 atât de desființarea relațiilor feudale, de includerea mai adecvată a provinciei în circuitul economic al producției și schimbului de mărfuri din monarhie, cât și de eliminarea regimului graniței

---

⁹ În sursele publicate la Budapesta și la Cluj-Napoca figurează următoarele informații: 1909 greco-catolici, 219 izraeliți, 174 romano-catolici, 68 evanghelici, 54 ortodocși, 23 reformați.

militare. Creșterea populației orășenești s-a făcut nu atât prin sporul natural propriu, cât prin absorbirea surplusului demografic din satele aflate în vecinătate.

George Barițiu remarcă încă din anul 1860 că „industrialismul” reprezintă singura soluție de plasare a forței de muncă pentru suprapopulația rurală¹⁰. Înlăturarea parțială a barierelor sociale și economice după revoluție, alături de desființarea regimentului grăniceresc, au permis o infuzie consistentă de populație rurală românească din districtul năsăudean în oraș, recensământul din 1869 fiind revelator în acest sens.

În primele decenii după desființarea relațiilor feudale, Transilvania se afla ancorată într-o structură socială și profesională tradițională, în care își făcea loc timid o nouă structură socio-profesională, ca urmare a acțiunii tot mai puternice a unor factori care tindeau să imprime o stratificare de tip capitalist. Astfel, înregistrarea din anul 1869 surprinde pentru Năsăud tendințele manifeste în evoluția societății transilvănene spre un model ocupațional specific regimului socio-economic burghez.

Fișec, dintre cele 510 familii ale Năsăudului anului 1869, 256 (50,19%) erau de agricultori, proprietari ai unor loturi mai mari sau mici de pământ, care le permiteau să-și asigure existența în principal din creșterea animalelor, dar și din recoltele culturilor de câmp, cu mențiunea că importante venituri, în natură în special, se adăugau pentru gospodari de pe urma elevilor din district și zonele adiacente primiți în gazdă, care învățau în școlile din oraș, în special la nivel gimnazial.

Mărturiile din epoca liberalismului vorbesc despre existența în preajma orașelor, în timpul sezonelor agricole, a unor „armate de zileri”, care așteptau de lucru¹¹, aspect care se putea întâlni în mod evident și în primii ani ai dualismului. În Năsăud această categorie socială era reprezentată de 68 de familii (13,33%) de lucrători. Restul familiilor, 186 (36,47%), aveau profesii și ocupații legate în primul rând de meșteșuguri și comerț, dar și de administrație, jurisdicție, învățământ, culte și sănătate, activități importante în Năsăudul ce devenise în anul 1867 centru districtual. Erau apoi prezente în oraș familii de militari, în mod deosebit pensionari, care activaseră în vechiul regiment de graniță desființat în anul 1851.

Se poate constata deja formarea unor adevărate elite ale orașului în toate domeniile de activitate. Am putut selecta ca reprezentând elitele Năsăudului vremii, după criteriile ocupațiilor și funcțiilor, puterii economice, nivelului de cultură și

¹⁰ Nicolae I. Nistor, Mircea N. Marinescu-Frăsinei, *Sibiul și ținutul în lumina istoriei*, vol. II, Cluj-Napoca, 1990, p. 15.

¹¹ Simion Retegan, *Aspecte ale stratificării sociale în satul românesc din Transilvania la mijlocul secolului al XIX-lea*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca”, 23, 1980, p. 332.

importanței sociale a activităților lor, 55 de persoane din domeniile administrativ, judiciar și financiar, 29 meseriași și comercianți, 25 cadre didactice din vestitele școli nășăudene ale vremii, 12 militari de carieră activi ori pensionați, 4 preoți, 2 medici, 1 farmacist și 3 moașe calificate.

O atare compoziție socio-profesională lasă să se întrevadă „tranziția” Transilvaniei, timidă deocamdată, de la un model dominant agrar la unul modern, burghez, semn al dezvoltării industriale și al progresului economic în general. Modernizarea societății ardelenene este reflectată și în creșterea numerică și procentuală a unor categorii sociale (meșteșugari, mai rar chiar industriași, comercianți, intelectuali, avocați, notari, medici etc.).

Datele recensământului din 1869 pentru Năsăud, prelucrate pe baza manuscrisului aflat la îndemână, ne oferă informații interesante despre o importantă problemă a regimului demografic din epoca modernă, respectiv despre mobilitatea populației.

Recenzorii au constatat că din totalul celor 2445 de locuitori ai Năsăudului, un număr de 1670 (68,3%) erau localnici, născuți în localitate, în timp ce 775 (31,7%) erau străini, venind din alte localități ale Transilvaniei sau monarhiei. Aceste raporturi, care ne indică faptul că aproape o treime din locuitorii așezării erau născuți în afara orașului, sugerează o destul de ridicată mobilitate a populației, explicabilă atât prin antecedentele juridico-administrative ale zonei (existența până la 1850 a graniței militare care a însemnat aducerea în localitatea reședință a regimentului a unor cadre militare venite din alte părți), cât și prin deschiderea socio-economică și poziția administrativă a Năsăudului în timpul cât a fost sediul districtului autonom românesc.

Apoi, materialul statistic indică faptul că majoritatea locuitorilor Năsăudului erau în momentul recenzării acasă, adică 2365 locuitori (96,7%), în vreme ce 80 de persoane (3,3%) nu se aflau acasă, fiind plecate. Unii dintre aceștia erau de exemplu la studii în România (Leon Sfirca de la casa nr. 392, aflat ca student la Facultatea de filosofie), alții efectuau stagiul militar, după cum unii dintre cei care erau absenți locuiau în alte localități (Sângeorz Băi, Reghin, Ceparî etc.), fără să se precizeze dacă șederea lor acolo era temporară sau definitivă.

Informațiile statistice prelucrate de noi arată că în Năsăudul anului 1869, un număr de 1148 persoane dețineau abilități intelectuale, respectiv știau să citească și să scrie. Evident, o atare proporție a populației alfabetizate era destul de ridicată comparativ cu restul provinciei sau chiar cu zona rurală a districtului; oricum, situația pozitivă în ceea ce privește nivelul de instrucție a locuitorilor Năsăudului reflectă în primul rând interesul autorităților militare de până la 1850 de a încuraja educația celor din zona militarizată, deoarece o populație instruită este mai predispusă a accepta inovația și modernizarea promovată de către Viena în provinciile

sale¹². Apoi, după desființarea graniței militare, dezvoltarea remarcabilă a învățământului românesc în localitate a continuat să fie un alt suport al sporirii ponderii populației cu nivel ridicat al educației.

Trebuie să menționăm în acest loc și efortul constant și responsabil al elitei locale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după desființarea regimentului grăniceresc, când fondurile adunate timp de aproape un secol de către grănicerii români năsăudeni prin capitalizarea unor categorii de venituri ale localităților grănicerești și prin contribuția directă a familiilor de grăniceri, au devenit un important suport pentru susținerea învățământului românesc din zonă. Fondurile grănicerești năsăudene au contribuit după 1851 la reorganizarea vechilor școli năsăudene, la înființarea și susținerea altor școli noi, iar prin bursele acordate de-a lungul timpului au sprijinit formarea a sute și sute de intelectuali, funcționari, comercianți, meseriași etc.¹³.

Faptul că Năsăudul era în acei ani sediul unei unități administrativ-teritoriale justifică până la un punct și o concentrare de elite intelectuale, funcționărești, financiare etc., care ridicau procentul celor care știau să scrie și să citească.

Datele din formularele de recensământ ale animalelor domestice completate de recenzori, ne-au oferit posibilitatea centralizării animalelor aflate în proprietatea năsăudenilor în anul 1869, ce confirmă faptul că năsăudenii aveau atunci ca principală ocupație creșterea animalelor. Această caracteristică ocupațională era firească dacă avem în vedere condițiile de mediu favorabile, precum și importanțele suprafețe de fânaș și pășuni din hotarul localității și din munții Saca și Izvorul Mare ce aparțineau comunității Năsăud.

În același timp, animalele reprezentau resurse de hrană, de materii prime pentru îmbrăcăminte și încălțăminte și mijloace de muncă indispensabile pentru culturile de câmp. Erau mijloacele țăranilor de a dobândi, prin vânzarea lor și a produselor lor, banii necesari pentru impozite și taxe, investiții în gospodărie, evenimente familiale¹⁴, obiecte de moștenire și zestre¹⁵, simbol al avuției familiale și nu mai

¹² Ioan Bolovan, Sorina Paula Bolovan, *Granița militară austriacă și românii din Transilvania în sec. XVIII-XIX*, în vol. *Pe urmele trecutului. Profesorului Nicolae Edroiu la 70 de ani*, coord. Ioan Aurel Pop, Susana Andea, Academia Română – Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2009, p. 440–441.

¹³ Lazăr Ureche, *Fondurile grănicerești năsăudene (1851–1918)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, p. 10.

¹⁴ Dată fiind importanța animalelor pentru existența familiilor și comunității năsăudene, în epocă erau foarte numeroase dispozițiile administrației locale, privind grija față de animale, fânețele, pășunile din hotar și din munți; apud *Poruncile Primăriei Năsăud (1863–1867)*, Ed. Fundației George Coșbuc, Năsăud, 2006, pp. 79–246.

puțin important, izvor al prestaței în comunitate. Așa cum reiese din calculele noastre, năsăudenii aveau în proprietate în anul 1869 următoarele efective de animale: 738 bovine; 163 cabaline; 917 oi, 402 capre, 395 porci, 76 stupi¹⁶.

Analizând structura pe categorii de sex și vârstă a speciilor de animale ale năsăudenilor, constatăm că aceasta satisfacea necesitățile de muncă și ale traiului zilnic în gospodăriile acestora.

La bovine, cei 308 boi (41,73% din numărul bovinelor) asigurau lucrul pământului în sistemul asolamentului bienal – țarină, imaș – care presupunea vite de plug puternice, arăturile executându-se în multe cazuri cu 4 boi. Cele 250 de vaci (33,87% din numărul bovinelor) foloseau în primul rând în alimentația familiilor cu lapte și derivate din lapte, iar în caz de necesitate erau folosite și la cărașie. Cei 174 viței (23,57% din numărul bovinelor) asigurau în parte existența viitoare a animalelor mature, dar puteau fi, prin sacrificare, și surse de carne de calitate.

Cabalinele aveau în frunte ca număr și pondere 70 iepe (42,94%) pentru că acestea erau reproducătoare ale speciei și în același timp animale de tracțiune, urmau 60 cai (36,80%) pentru trăsură, adeseori mândria familiilor, și apoi 30 mănji (18,40%).

Năsăudenii erau în acele vremuri oieri vestiți, proprietari a 917 oi și 402 capre ce pășunau de primăvara până toamna în munți aducând în gospodării brânză pentru tot anul, mieii de Paști și sterpele ce se sacrificau toamna pentru carne, pieile pentru cojoace și pieptare, lâna pentru sumane, cioareci, țoale și coverturi pe paturi.

Deși trecuse vremea tăierii porcilor pentru untură, carne și derivate precum cârnați și călbași (cartaboși), prin pieile prelucrate chiar și pentru confecționarea opincilor, încălțăminte obișnuită în popor, la data recensământului existau în gospodăriile năsăudenilor încă 395 de porci reproducători, ori rezerve pentru tăierile din anul următor. În sfârșit, au fost recensate 76 coșnițe de stupi.

Pe baza celor 452 de tabele ale familiilor, locuințelor și animalelor, am reușit identificarea categoriilor de proprietari ai efectivelor respective, rezultatele fiind deosebit de interesante. Cum era firesc, majoritatea animalelor se creșteau de către

---

¹⁵ Pentru amănunte privind zestrea tinerilor căsătoriți din Năsăud în animale, în acele timpuri, a se vedea Claudia Septimia Peteanu, „Protocolul Căsătoriților” din comunitatea Năsăud în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în „Arhiva Someșană”, seria III, IV, 2005, pp. 211–245.

¹⁶ Efectivele de animale din Năsăud reieșite din centralizările noastre sunt asemănătoare ca număr și pondere cu alte surse. Centralizatorul rezultatelor recensământului în localitățile Districtului Năsăud aflat la A.N.B.-N., fond *Florian Porcius*, dos. 19, consemnează existența în Năsăud a 2 tauri, 243 de vaci, 310 boi, 8 bivoli, 76 iepe, 58 cai, 1024 oi, 390 capre, 466 porci, 69 stupi; apud Simion Lupșan, Adrian Onofreiu, *Districtul Năsăud (1861–1876) – contribuții documentare...*, doc. 110, pp. 610–611.

agricultori – 203 familii. Aceștia li se adăugau însă 53 familii de funcționari comunitari ori districtuali, militari activi ori pensionari, dascăli, întreprinzători, preoți și chiar personal medical, care aveau în gospodărie în special 1–2 vaci cu lapte și câțiva porci pentru carne, în scop de autoconsum. Între funcționari, un caz special era cel al magistrului de poștă Iosif Mihălaș, care își încropise ceea ce astăzi am putea numi o adevărată fermă de animale deoarece avea în proprietate 6 iepe, 3 mânji, 2 tauri, 29 vaci, 59 boi, 6 viței și 9 porci. Doar 2 familii de zilieri din cele 68 existente, cele mai paupere din oraș, își permiteau să aibă pe lângă casă 1 cal, o familie avea un vițel și un porc și 3 familii câte un porc.

Existau și 53 familii de agricultori care nu aveau animale în gospodărie. Erau familii de oameni proaspăt căsătoriți proveniți din familii sărace, care nu primiseră de la părinți ca zestre animale, sau familii formate din persoane în vârstă, care nu mai aveau puterea de a întreține animale. Majoritatea dintre aceștia, în loc să crească animale, obișnuiau să ia în gazdă elevi gimnaziști din alte localități ale districtului și din provincie, care le aduceau în gospodărie de la părinții lor produse agricole, inclusiv animaliere, din care se hrăneau și ei.

La finalul acestor considerații statistico-demografice, rezultă, sperăm, o imagine de ansamblu a Năsăudului la 1869, o perioadă în care putem spune că orașul a cunoscut cu adevărat vremuri de glorie, fiind pentru scurt timp centrul administrativ, social-economic și mai ales cultural al unui district înfloritor, eminent românesc. Structurile demografice și socio-profesionale plasează orașul Năsăud pe drumul general al modernizării pe care se afla întreaga Transilvanie în deceniile care au urmat revoluției de la 1848.